

Літературно–мистецька композиція

Тема. «Тарас Шевченко. Художник з душею поета»

Підготувала: Бурець О.А.

старший викладач Рівненської української гімназії

Мета. Ознайомити дітей з життям і творчістю Т.Г.Шевченка – поборника щастя й свободи українського народу; розкрити значення його творчості, викликати бажання читати його твори, розуміти та проникатися ними. Залучати дітей до вивчення української мови – спадщини великого українського письменника Т.Г.Шевченка. Виховувати почуття любові та поваги до його світлого образу.

Обладнання. Автопортрет Шевченка, виставка його малюнків, ілюстрацій до творів, аудіо та відео матеріали, висловлювання про Кобзаря.

Епіграф

У білі ночі йшов у літній сад,
Спішив сюди із трепетом у серці,
Ніс довгі пензлі й фарби у цеберці,
Щоб вранці не вертаючись назад,
Йти і домальовувать плафони...
Щоб міг він тут, невільник - малярчук,
Після роботи аркуш брать до рук
І малювати, і писать.

А.Кацнельсон

На екран проектується відеоролик «Крила» у виконанні Богдана Ступки.

Вихователь. Кожний великий народ має свої знакові постаті. Для Англії - це Байрон, для Німеччини – це Гете, для Польщі – Міцкевич, для Росії – Пушкін, для України – Шевченко.

Бо пам'ятайте, що на цій планеті,
Відколи сотворив її Пан-Бог,
Ще не були епохи для поетів,
Але були поети для епох.

Ці слова Ліни Костенко засвідчують велич Тараса Шевченка. Поета, Художника і Пророка, який простуючи крізь століття в сьогодення, начебто стає сучасником і співучасником наших діянь. Для справжніх геніїв час не вимірюється датами народження і смерті. Їхні ідеї та творче надбання перебувають поза часом - вони безсмертні. (слайд 2)

Ведучий 1. «Кожному з нас дана благодать у міру Христового дару» (Послання апостола Павла). Є люди, яких Бог обдарував не одним даром. В історії світової культури є чимало прикладів, коли людина виявляє талант у різних видах мистецтва. Багатогранністю генія уславились титани епохи Відродження Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело. Вони були і скульпторами, і живописцями, і поетами. Геніальна людина геніальна у всьому.

Ведучий 2. Сучасники усвідомлювали особливий тип художнього обдарування Т.Шевченка, вважаючи його «троїстим поетом – слова, пензля і співу» (П. Куліш). Тарас Григорович Шевченко як художник займає одне з найпочесніших місць в українському образотворчому мистецтві. Він був одним із перших художників, які прокладали новий реалістичний напрям, основоположником критичного реалізму в українському мистецтві.

Ведучий 3. Загальновідомо, що Шевченко був одним із зачинателів і першим видатним майстром офорту у вітчизняному мистецтві. Сам він прекрасно володів усіма відомими засобами графічного зображення. З його мистецької спадщини збереглося 835 творів живопису і графіки. Є дані про 270 втрачених і досі не знайдених мистецьких творів. Ця кількість свідчить про його глибоку закоханість у малярство. Не випадково твори Шевченка виставлялись на академічних виставках.

Ведучий 4. Якби навіть припустити, що Тарас Шевченко не був мислителем – філософом і не писав жодного віршованого рядка, то він все одно був би відомий світові як відомий український художник, який досконало володів олівцем, аквареллю, олією, офортом, сепією...

Ведучий 1. Мистецька спадщина Кобзаря тривалий час знаходилася в приватних колекціях і була не доступною для масового глядача. Люди, до яких потрапили роботи художника, часто не уявляли їхньої цінності. Недооцінка малярських творів Шевченка зумовлювалася ще й тим, що він писав не великі полотна (найбільша картина «Катерина»), а твори малих розмірів.

Ведучий 2. При знайомстві з Шевченковим життям може скластися враження, що воно – ланцюг випадковостей, який міг обірватися у будь-якому місці. Справді, і примха поміщика Енгельгарда взяти собі за козачка в подорож до Вільна і Петербурга рано осиротілого Тараса, і зустріч у Літньому саду з Іваном Сошенком, і праця у Василя Ширяєва по розмалюванню інтер'єрів петербурзьких театрів, і обставини викупу з кріпацтва, нарешті, вступ до Академії мистецтв у клас Карла Брюллова нагадують випадковий збіг обставин. Але він все – таки досягнув вершин слави – всупереч усьому.

Ведучий 1. Здібності до малювання виявилися в Тараса ще з дитинства. Обдарований від природи хлопчина рано відчув тягу до малювання. Ще змалку крейда і вуглинка були для нього неабиякою радістю. Усе ними малює: стіни, лави, стіл у хаті та на подвір'ї, у себе й у гостях. Якось прийшла сестра Катерина з панщини і не впізнала своєї хати: візерунками розмальовані стіни, долівка і навіть призьба. Хлопець любив зображувати птахів, звірів, людей.

Учень 1. (слайд 3)

Він хлопцем був убогим

І пас сільські ягнята,

І домом його була

Мала селянська хата.

Він бідував із малку
І бачив біль довкола,
Неволя й кривда люта
Це була його школа.
Він давню славу й волю
У своїх бачив мріях,
Душа його пророча
Зросла в святих надіях.
Не побоявся муки,
Вигнання, ні темниці,
Хотів вернути волю
Прабатьківській землиці.

Ведучий 3. Талант художника проявився рано, значно раніше, ніж талант поета. Найбільш ранній малюнок, що дійшов до нас і відомий під назвою «Погруддя жінки», датований самим автором ще 1830 року з цієї юнацької роботи і розпочалась творчість видатного художника. У 1832 році Шевченко почав працювати в майстерні В. Ширяєва.

Ведучий 4. Молодий юнак виділявся своєю майстерністю серед інших учнів. Нестача денного часу змушувала Шевченка в білі ночі виходити в Літній сад і змальовувати статуї. Тут відбулася перша зустріч Тараса зі своїм земляком - художником Іваном Сошенком.

Демонструються роботи Шевченка того часу (відео)

Ведучий 1. Сошенко зацікавився обдарованим юнаком і вирішив допомогти художнику-початківцю. Він давав Тарасові поради і консультації, а потім знайомив з видатними діячами російською і українською культур (Карлом

Брюлловим, Василем Григоровичем, Олексієм Венеціановим, Василем Жуковським, Євгеном Гребінкою), спільними зусиллями яких талановитого кріпака було викуплено з кріпацтва.

Ведучий 2. К. Брюллов та В. Жуковський знайшли спосіб зібрати необхідну суму - 2500 карбованців. 2 квітня 1837 року К. Брюллов почав малювати портрет В. А. Жуковського. Через рік портрет було завершено. Він був розіграний у лотерею в імператорській родині. Виграла портрет імператриця Марія Федорівна.

Ведучий 3. «Живу, учусь, нікому не кланяюсь і нікого не боюсь, окремо Бога — велике щастя бути вольним чоловіком...» — писав Шевченко.

Демонструється портрет В А Жуковського роботи Карла Брюллова, на виручені гроші від продажу якого Шевченка було викуплено з кріпацтва.

Ведучий 4. Звільнення з кріпацтва дало право Шевченку вступити до Академії мистецтв у Петербурзі. Він став одним з найулюбленіших учнів Брюллова. Тарас переходить з класу в клас у числі кращих учнів Брюллова. Він робить дедалі помітніші успіхи.

Мистецтвознавець 1. Здобутки Тараса відзначала рада Академії мистецтв. У квітні 1839 року на річних іспитах його нагородили срібною медаллю 2-го ступеня за малюнок з натури. Через рік за першу картину олійними фарбами «Хлопчик – жебрак дає хліб собаці» Шевченко одержав другу срібну медаль 2-го ступеня.

Мистецтвознавець 2. У вересні 1841 року за картину «Циганка – ворожка» Шевченка нагородили третьою срібною медаллю другого ступеня.

Задовго до надання у березні 1845 року офіційного звання вільного художника Шевченко працював уже на рівні професійного майстра.

Ведучий 1. Великий поет і художник протягом усього життя приділяв досить багато уваги жіночій темі й створив прекрасні образи жінок.

У 1843 році перебуваючи на Україні, на балу в поміщика Т.Волховського Шевченко познайомився з Ганною Закревською. Шевченка зачарувала ця жінка, в листах до друзів називав її «Ганною вродливою». Цього ж року намалював її портрет.

Мистецтвознавець 1. «На жодному іншому з портретів Т. Шевченка, цивілізованих за модою того часу, немає таких очей, такого слізно-ніжного промовистого погляду, як на портреті Ганни Закревської. І ці очі особливі: вони здаються чорними, але якщо придивитись, ви побачите, як старанно Шевченко витримав у них справжній їх колір, сяючу навколо великих зіниць глибоку синяву». (Марієтта Шагінян, письменниця). Теплі спогади про цю жінку поет проніс через усе своє життя. Він присвятив їй поезію «Якби зустрілися ми знову» і вірш «Г.З.» («Ганні Закревській»).

Учень 2. Ніколи

Ти не здавалася мені
Такою гарною і молодою
Так, як тепер на чужині,
Та ще в неволі...
А ти, мій покою?
Моє свято чорнобриве!
І досі між ними походжаєш?
І тими очима,

Аж чорними – голубими,
І досі чаруєш
Людські душі? Чи ще й досі
Дивуються всує
На стан гнучкий? Свято моє!
Єдинеє свято!

Ведучий 2. Шевченко все частіше звертається у своїй творчості до реального життя, до теми України. Свідченням цього стала поява в 1842 році одного з найвидатніших його творів – картини «Катерина». Це - єдина картина Шевченка, що збереглася з часів академічного періоду. Вона створена на тему його однойменної поеми. Уперше у вітчизняному мистецтві героїнею живописного полотна стала зневажена дівчина, принижена й скривджена, яка за свою любов утрачає честь і життя.

Мистецтвознавець 2. Поет Леонід Кисельов назвав Катерину «Шевченківською мадонною». Справді, як і Мадонна, Катерина – втілення трагічного образу матері.

Великий поет стоїть на боці зневаженої дівчини, на боці її кохання, він поділяє біль гіркого материнства і не засуджує, а лише розуміє й співчуває:

Катерино, серце моє!

Лишенько з тобою.

Де ти в світі подінешся

З малим сиротою?

Ведучий 3. Це полотно придбав багатий поміщик Тарнавський. Від його нащадків, воно перейшло до Чернігівського земства і стало початком Чернігівського історичного музею.

Ведучий 4. Особливе місце в портретній творчості Шевченка посідають автопортрети. Упродовж свого творчого життя митець створив понад 30 малярських та графічних автопортретів.

Ведучий 1. Хтось може запитати: «Чому Шевченко так часто малював себе?». Справді, часто. Хіба що Рембрандт малював себе частіше.

Тараса спонукало бажання пізнати самого себе, свою душу, а потім розповісти про це людям.

Звучить пісня «Думи мої...» в сучасній обробці.

Мистецтвознавець 1. На «Автопортреті» 1840 р. Шевченко у розквіті творчих сил, сповнений високого натхнення. Очі дивляться на нас лагідно, співчутливо, а все обличчя випромінює душевну м'якість. Мабуть, тоді він щиро повірив, що

Раз добром нагріте серце

Вік не прохолоне...

Ведучий 2. «Автопортрет» митця з 1905 року знаходився у Московському історичному музеї, звідки у 1930 році переданий у Харківський інститут Тараса Шевченка. Нині зберігається у Державному музеї Шевченка.

Ведучий 3. Тарас мріяв поїхати в казкову Італію. Щоб познайомитися із всесвітньо відомими шедеврами малярства, скульптури та архітектури. Але Академія послала іншого, а власних коштів на таку подорож у Шевченка, звісно, не було. Друга заповітна мрія-повернутися на завжди в Україну. Тарас сумує за рідним краєм.

Хочеться хоч подивитися

На свій край на милий!

На високії могили!

На степи широкі!

Звучить пісня «Зоре моя вечірняя».

Ведучий 4. Канікулярна поїздка в Україну в 1843 році збагатила Шевченка силою контрастних вражень, які дали йому живий матеріал для побутових

картин, низки портретів, перших шести гравюр «Живописної України». За його задумом, це мала бути велика серія з трьох тематичних розділів.

Зачитується «Лист до Бородянського».

Учень 2. «...Я рисую тепер Україну – і для історії прошу вашої допомоги; я, здається, тойді вам розказував, як я думаю це зробити. Бачте, ось як. Нарисую види, які єсть на Україні, чи то історією, чи то видом своїм прикметні, вдруге – як теперішній народ живе, втретє – як він колись жив і що виробляв...»

Мистецтвознавець 2. Шевченко зробив великий внесок у розвиток побутового жанру і став його основоположником в українському мистецтві. Особливо хвилювало художника підневільне часто трагічне становище жінки.

Проектуються репродукції картин «Селянська родина», «Хата батьків у Кирилівці».

Ведучий 1. Подорожуючи Україною, митець відвідує місця дороги його серцю, робить замальовки. Т. Шевченко малює собори Переяслава, Почаєва, руїни замку Богдана Хмельницького в Суботові, Богданову церкву, козацькі церкви в Седневі. Надзвичайно хвилюють роботи художника, виконані під час перебування на нашій землі. «Возвращаясь из Почаева, я зашел в Кременец посмотреть на Королеву Бону и на воздвигавшиеся в то время палаты, или кляштор, для Кременецького лица...» («Варнак»).

Проектується робота «Почаївська лавра з півдня».

Мистецтвознавець 1. Побував Шевченко і в Полтаві. Перехожі зупинялися, трохи здивовані: якийсь художник малював їхній собор. Що ж, собор і справді вартий того — краса міста. Та Шевченко зобразив і невеличкий будиночок, що притулився майже на паперті собору і, здавалося, навіть заважав на малюнку. Мало хто знав, та й сам Шевченко не знав, що в цьому будиночку колись мешкав славетний автор «Енеїди» І. Котляревський.

Повертаючись у Петербург, він завершує навчання в Академії, видає за власні кошти альбом під назвою «Живописна Україна».

Ведучий 2. 22 березня 1947 рік. За участь у Кирило - Мефодіївському товаристві, графом Орловим видано таємний указ про арешт Шевченка.

15 квітня його заарештували на правому березі Дніпра біля Києва при переправі. 30 травня виголосили вирок про заслання його в окремий Оренбурзький корпус солдатом «под строжайший надзор с запрещением писать и рисовать». У листах до друзів Шевченко зазначив, що *(продовжує учень 2)*.

Учень 2. «дивитися і не малювати – це таке страждання, яке зрозуміє лише справжній митець, що «Август – язичник, засилаючи Назона до диких гет, не заборонив йому писати й малювати. А християнин (цар Микола) заборонив мені те й інше. Обидва кати»».

Мистецтвознавець 2. Найбільш вражаючим з усього, що створив Шевченко - художник є його листи «Притчі про блудного сина». Ця серія є шедевром митця. Такої емоційної напруги, якої досяг тут Шевченко, такої сили виразу, широти узагальнень, не було в жодному творі того часу. «Притча про блудного сина» - один з найвищих здобутків у вітчизняному мистецтві ХІХ століття.

Ведучий 3 . Після десятилітнього заслання Тарас Шевченко повернувся до Петербурга, «зламаний тілом, але не духом... Навіть у тих страшних роках його муза не затихала... » (Іван Франко. «Тарас Шевченко»). До останніх хвилин свого життя Тарас Шевченко працював у своїй майстерні при Академії мистецтв. Буквально в ній він і помер.

Мистецтвознавець 1. Шевченка без перебільшення можна назвати геніальним художником. У його картинах відобразилася вся глибина і самотність його особистості.

На фоні мелодії «Заповіт» звучать слова В.Коротича:

Учень 3.

Я – Шевченко.
Я стою на порозі майстерні,
І у мене в очах
Застигають блакитні вогні.
Я замовкнув сьогодні навік –
Академік із черні,
І уперше в житті
Стало дуже спокійно мені.
Стало дуже спокійно мені.
Не заб'є мене цар,
На фельдфебеля
Рисами схожий.
Не скарає фельдфебель,
Подібний лицем до царів.
В каземати, у карцер
Ніхто заточити не зможе.

Учень 1. Він був сином мужика – і став володарем в царстві духа.

Учень 2. Він був кріпаком – і став велетнем у царстві людської культури.

Учень 3. Він був самоуком – і вказав нові, світлі і вільні шляхи професорам і книжним ученим.

І.Франко

Вихователь. Благословений Богом велет Слова й Духу, він сповна виконав свою місію, засіявши в душу свого народу зерна національного самоусвідомлення, почуття гідності, людинолюбства, прагнення до волі, незалежності, єдності. На найкрутіших поворотах історії нашої держави Шевченко завжди приходить до нас. Але й нам треба знову і знову йти до нього та вбирати в душу його палке Слово.